

de Zelfzwichter

2018 / 2

3 VAN DE REDACTIE

4 INTERVIEW MET NICOLE BAKKER

**7 BEGINNEND MOLENAAR VINCENT
MATHLENER UIT KOLHAM**

**11 HET AMBACHT VAN MOLENAAR:
SIETSE POT**

13 DE DUITSE MOLENAAR

16 MUSEALE MOLENVONDST

17 ANDER MOLENNIEUWS

18 MOLENONDERHOUD

23 GRONINGER MOLENWERELD

de Zelfzwichter

Jaargang 22, nummer 2
september 2018
ISSN 1877-7732
Losse nummers: 4 euro plus porto

De Zelfzwichter verschijnt in 2018 in de maanden mei/juni, september en december. Donateurs van de Stichting Het Groninger Molenhuis ontvangen het blad automatisch.

DONATIES
Minimaal 20 euro per jaar

Het Groninger Molenhuis
Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen
(050) 313 00 52
www.erfgoedpartners.nl
Rekeningnummer: NL32 TRIO 0784 8534 28

REDACTIE
Gitta op den Akker, Jan Kugel,
Tjerd van Riemsdijk, Bert Steenhuizen,
Margreet Versteeg
eindredacteur
Thea Pol
pol@erfgoedpartners.nl

Aan dit nummer werkten mee:
Herman Bink, Albert Buursma, Johan van Dijk,
Johann en Rolf Glazenburg, Ids van der Honing,
Bob Poppen

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen in te korten en/of aan te passen. Overname van artikelen is eerst na overleg met de uitgever toegestaan.

<i>Vormgevingsconcept</i>	Dineke Buist
<i>Opmaak</i>	Bert Holtkamp
<i>Drukwerk</i>	Drukkerij Tienkamp
<i>Sluitingsdatum</i>	30 oktober 2018
<i>kopij 2018/3(papieren versie)</i>	

OMSLAG-thema 2018: De molenaar
Foto omslag: Nicole Bakker op de stelling van de
Widde Meuln in Ten Boer
Foto: Anjo de Haan

Achtergrond: korenmolens Windlust Overschild
AutoCAD-tekening: Reint Verkerk van Wieringa
molenbouwadvies

- 3 Van de redactie
- 4 Interview met Nicole Bakker
- 7 Beginnend molenaar Vincent Mathlener uit Kolham
- 11 Het ambacht van molenaar: Sietse Pot
- 13 De Duitse molenaar
- 16 Museale Molenvondst
- 17 Ander molennieuws
- 18 Molenonderhoud
- 23 Groninger molenwereld

Het Groninger Molenarchief is gevestigd in het Groninger Molenhuis
Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen
(050) 313 00 52
(geopend maandag t/m woensdag)
molenarchief@groningermolenhuis.nl

POLDERMOLEN WESTERHORNER TE GRIJPSKERK
MARTIJN SCHOLTENS

Zelfzwichter

Een wieksysteem met kleppen die automatisch openen en sluiten afhankelijk van de wisselende windkracht. Een van de verbeteringen ten opzichte van de oudhollandse zeilwieken.

Van de redactie

Net als in de papieren *Zelfzwichter* staan in deze digitale versie de verhalen over molenaars en molens centraal. De redactie is verheugd dat Nicole Bakker, directeur van De Hollandsche Molen, een interview voor *de Zelfzwichter* wilde geven. Zij reisde hiervoor speciaal naar Ten Boer, waar het gesprek plaatsvond bij De Widde Meuln in een zomerse ambiance.

En natuurlijk is er ook audio-visueel materiaal opgenomen. Zo vindt u in dit nummer het spotje voor de werving van molenaars, dat het Gilde van vrijwillige molenaars en Erfgoedpartners dit voorjaar hebben laten maken. Het spotje was vlak vóór en kort na het Groninger Molenweekend te zien in reclameblokken van RTV Noord. Een interessante bijdrage is het verhaal van een van de figuranten, Vincent Mathlener, en hoe het kwam dat hij molenaar werd. Sietse Pot, molenaar en penningmeester van het afdelingsbestuur van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, was nauw bij de totstandkoming van het promotiefilmpje betrokken. Zijn verhaal vindt u ook in dit nummer.

Stond in de vorige *Zelfzwichter* een Vlaamse molenaar centraal, deze keer wordt een Duitse molenaar geportretteerd. Welke verschillen en/of overeenkomsten zijn er met de Groningse molenaars?

Speciaal voor deze *Zelfzwichter* is een korte film gemaakt waarin molenaar Jaap Schuurman van de Kloostermolen bij Garrelswaer vertelt over de werking en de geschiedenis van de molen.

Ook een film in de rubriek Museale Molenvondst. De bijdrage is van het GAVA – Gronings Audiovisueel Archief. Vermoedelijk dateert de film uit de jaren tachtig, maar wie jaar van opname kent, wordt uitgenodigd meer informatie hierover aan ons door te geven. Hoofdrollen zijn weggelegd voor

molen De Jonge Hendrik in Den Andel en voor beroepsmolenaar Tiddo Muda, voor veel oudgedienden in de molenwereld een begrip.

Verder nog twee historische verhalen: pelmolens in Groningen en het tweede deel over de molenaarsfamilie Meijer uit Appingedam. Natuurlijk ontbreekt ook de bijdrage van Molenstichting Midden- en Oost-Groningen niet en de rubriek Ander molennieuws. Kortom: er valt veel te lezen, te zien en te horen.

Veel lees-, luister- en kijkplezier gewenst.

TEKST: ALBERT BUURSMAS

FOTO: ANJO DE HAAN

Nicole Bakker

(directeur De Hollandsche Molen):

“De molen moet middenin de samenleving”

Nicole Bakker is sinds 1 september 2017 directeur van Vereniging De Hollandsche Molen (DHM). Voorheen vormde zij de directie samen met Leo Endedijk, maar die ging het rustiger aan doen en deed een stapje terug. Nicole kwam zeven jaar geleden binnen als manager bedrijfsvoering bij DHM en vormde na een aantal jaren de gezamenlijke directie met Leo. Voordien had zij al ervaring met de ‘goede doelenwereld’. Zo werkte ze bij onder andere Alzheimer Nederland, Natuur & Milieu en Greenpeace. Al die tijd vormen de vrijwilligers, die zich met passie inzetten, de rode draad. Albert Buursma sprak met Nicole.

Widde Meuln

Het interview vindt plaats bij de Widde Meuln te Ten Boer. Terwijl de fotograaf en Nicole Bakker bezig zijn met de foto shoot maak ik kennis met Henk Woltjer en Piet Zuidema die het molenonderhoud verzorgen. Ze betitelen zichzelf bescheiden als ‘klusjesmannen’. In de molen is een expositie van het echtpaar Annie en Auke Faber: van haar zijn de keramieken objecten; van hem de natuurfoto's. In de molen wordt gemalen, maar omdat er ook bezoekers komen, mag het meel niet worden verkocht; de vrijwilligers bakken er pannenkoeken van.

Gezeten aan tafel met een kop thee denk ik ineens een visioen te krijgen: uit de zolder zakken drie paar menselijke voeten naar beneden. Daarna verschijnt de rest. Woltjer en Zuidema verklaren trots dat de molen uniek is, want deze heeft als enige in Nederland een (glazen) lift. Die gaat tot aan de meelzolder, zodat ook iemand in een rolstoel de omloop op kan.

Van ‘actief’ naar ‘behoudend’?

Nicole studeerde bedrijfskunde en werkte vervolgens bij diverse *non profit*-organisaties. Ze was van jongs af aan al met goede doelen bezig: “Na mijn studie heb ik veel gereisd en daarbij veel ellende gezien, zoals milieuvervuiling, dierenleed en inbreuk op mensenrechten. Daarom meldde ik me bij terugkomst als vrijwilliger bij organisaties als Milieudefensie, Greenpeace en Amnesty International.”

De overstap van actievoerende organisaties naar De Hollandsche Molen, die zich inzet voor behoud, lijkt groot. Nicole: “De Hollandsche Molen zet zich weliswaar in voor het behoud van molens, maar wordt ten onrechte als een ‘behoudende’ organisatie gezien. Bij de oprichting van de vereniging was alles daarop gericht, maar nu kijken we ook naar nieuwe mogelijkheden om doelen te bereiken. Zo denk ik wat toe te kunnen voegen op het gebied van werving en communicatie. Voor mij blijft er de rode draad van vele vrijwilligers met passie.

De erfgoedvereniging wil stimuleren dat de molen midden in de samenleving komt te staan. Daarom moet deze vaker open, bijvoorbeeld voor exposities, zoals hier. De molen hoort erbij; moet een ‘levend’ object zijn. De Hollandsche Molen kan zich landelijk inzetten om het publiek bij de molens te betrekken.”

Nieuwe ontwikkelingen

Nicole is blij met de gelden van de Bankgiroloterij voor het mede mogelijk maken van de jaarlijkse Nationale Molendag: “Dit jaar waren er maar liefst 125.000

bezoekers; een kwart meer dan vorig jaar. In 2015 liet DHM een onderzoek verrichten naar de 'Molentoe-komst', met als hoofdvraag 'Wat is er nodig om ervoor te zorgen dat de molens er over 10 tot 15 jaar nog goed bij staan?' Een aantal aspecten werd onderzocht: biotoop, werving, vrijwilligers en meer. Twee zaken waren erg belangrijk: er moest meer geld komen en meer vrijwilligers worden geworven. In de financiën hebben we stappen gezet. DHM heeft het Molenfonds opgericht. Minister Van Engelshoven heeft daar nu 3,5 miljoen euro voor toegezegd voor de komende vier jaar, met name voor groot onderhoud.¹⁾

Er zijn ook meer vrijwilligers nodig. Daar wordt hard aan gewerkt via publiciteit. Bij de molenaarsopleiding is meer aandacht voor het gastheerschap, maar natuurlijk blijft de kennis van de molenaars essentieel. Het molenaarschap is niet voor niets op de Unescolijst van het Immaterieel Werelderfgoed terechtgekomen als een uniek ambacht. Voor het voortbestaan ervan moet ook geld komen. Er wordt ook gekeken naar *crowd funding* door molenorganisaties zelf. Per molen lijkt het haalbaar € 3000 te werven. De Hollandsche Molen kan en wil daar graag bij helpen. We proberen molens te faciliteren en hebben daarvoor bijvoorbeeld een concrete *checklist*. Daarnaast is vooral draagvlak nodig. Ik vind dat we daar beter in kunnen worden.

In de provincie Noord-Holland spreken de molenorganisaties met de provincie om poldermolens hun functies terug te geven. Dat heeft twee belangrijke voordelen:

ze zijn dan weer nuttig, wat hun betekenis vergroot en daarmee de waardering. Een draaiende molen is ook goed voor het behoud ervan. Dat geldt voor poldermolens, maar ook voor graan- en pelmolens. Lang niet alle molens kunnen hun functie terugkrijgen omdat bijvoorbeeld een combinatie van bezoekersontvangst en verkoop van zelfgemalen meel niet mogelijk is. Of het ligt aan de molenbiotoop. Zo passeer ik met de trein geregeld de Kortrijkse Molen in Breukelen, die zo is ingebouwd, dat die bijna niet meer kan draaien. Maar die molen vertelt wel een stukje geschiedenis; iedere molen heeft een eigen verhaal."

Hoe jonge mensen bij de molen te betrekken?

Kinderen betrekken we bij molens met het project 'Kind op de molen'. Ieder basisschoolkind zou ten minste eenmaal een molen moeten bezoeken. Als ze niet naar de molen kunnen, kan de molenaar naar de school komen, maar het eerste is natuurlijk het mooist. Kinderen kunnen dan bijvoorbeeld met een handmooltje zelf meel malen en zien hoe dat gaat. Het pakje meel mogen ze meenemen naar huis. Dat is fascinerend voor ze.

De molen vertelt ons cultuurverhaal: ze hebben Nederland groter en rijker gemaakt, zoals de houtzaagmolens die de balken en planken leverden voor VOC-schepen, molens die specerijen of koren maalden en niet te vergeten alle poldermolens, die ons land groter hebben gemaakt.

Ik heb op mijn kantoor twee foto's: een met een landschap met molens, een ander met hetzelfde landschap, waarbij de molens zijn 'weggeshopt'. Die laatste laat ik eerst zien en vraag dan hoe iemand dat vindt en wat er mist. Vervolgens laat ik de andere, met de molens, zien. Ze horen bij het landschap.

Molens moeten een uitdaging bieden. Sommige jongeren zijn enthousiast over de werking van de molen als 'apparaat'. De laatste tijd kijkt men in erfgoedland naar 'cross overs', samenwerking met andere vormen van cultureel erfgoed en overige organisaties. Dat kan bijvoorbeeld door optredens als de Young Urban Dancers, of woordkunstenaars, of klassieke concerten zoals gebeurde op de Krijtmolen in Amsterdam-Noord.

Toekomst

Kinderen zijn de toekomst, maar het is ook belangrijk om molens draaiende te houden. Nicole: "Daarom moet er gewerkt worden aan werving, want er komt een dip in het aantal molenaars. Velen zijn nu zestig-plussers. Daarom moet er aanwas komen. De molenaarsopleiding duurt gemiddeld twee jaar. Kennisoverdracht is daarbij heel belangrijk. Het is een bijzondere

opleiding met een 'meester-gezelsysteem' (molenaar en leerling) met veel praktijk, want je leert het meeste wanneer je het zelf doet.

Maar er zijn veel meer vrijwilligers die bij de molens werken: molengidsen, mensen in winkeltjes, voor onderhoud, bestuurders: heel verschillende mensen houden in teams en organisaties molens in stand. Het draagvlak onder de Nederlanders voor de molens moet worden vergroot: er aan werken totdat een ieder de molen in zijn hart heeft gesloten. Daartoe moeten molens 'leven' als plaatsen met 'reuring': winkeltjes, exposities, optredens, of echt in bedrijf. Het is een goed teken dat er 25.000 mensen meer op de Nationale Molendag waren. We moeten vooruit kijken: wat kunnen molens in de toekomst betekenen? Daarvoor is stimulering van samenwerking nodig: binnen de molenwereld kunnen we meer van elkaar leren. Daarbuiten kun je kijken wat je kunt bereiken door samenwerking met andere clubs. We proberen dat landelijk te stimuleren vanuit De Hollandsche Molen: de deuren en ramen open zetten en van alles mogelijk te maken zonder de essentie te verliezen. Want een molen is een historisch werktuig en dat staat altijd voorop."

1) Minister Van Engelshoven steunt molens met 3,5 miljoen

Minister Van Engelshoven steunt de komende jaren het molenbehoud met een extra bedrag van 3,5 miljoen euro. De cultuurminister stelt dit geld beschikbaar aan het Molenfonds van De Hollandsche Molen. Met dit geld kunnen nog dit jaar elf restauraties begonnen worden. Daarnaast zijn er nu middelen beschikbaar voor een vijftig kleinere molenrestauraties de komende drie jaar. Directeur Nicole Bakker van De Hollandsche Molen is bijzonder blij met deze toekenning. "De subsidie is een erkenning van het molenbelang in Nederland én een geweldige steun in de rug voor het Molenfonds. Dankzij dit fonds krijgen eigenaren straks nog maar met één loket te maken voor de instandhouding van hun molens." De 3,5 miljoen euro voor het Molenfonds komt uit de extra 325 miljoen euro die het kabinet Rutte III beschikbaar stelt voor het erfgoed in Nederland.

Naast molenrestauraties in 2018 kan De Hollandsche Molen een vijftigtal kleinere restauraties de komende jaren mogelijk maken. Hierbij gaat het om bijvoorbeeld een nieuw wiekenkruis of nieuw rietdek voor een molen. De vereniging heeft aangetoond dat met dit herstel dure restauraties op termijn voorkomen worden. Tussen de bestaande regelingen voor onderhoud en restauraties bleek namelijk na eigen onderzoek een gat te zijn qua financiering. Dit gat wordt met de rijksbijdrage nu voor een belangrijk deel opgevuld.

Molenfonds

Bijzonder aan de toekenning van de 3,5 miljoen is dat niet elke eigenaar afzonderlijk een subsidie krijgt, maar de toekenning via het Molenfonds gaat. Dit fonds is in 2017 opgericht door De Hollandsche Molen met als doelstelling het bundelen van diverse geldstromen voor het molenbehoud. Bijdragen van de BankGiroLoterij en fondsen lopen al via het Molenfonds en het rijksgeld wordt hieraan nu toegevoegd. Nicole Bakker: "Door het Molenfonds krijgt de eigenaar met één loket te maken bij de financiering van restauraties. Het fonds is uniek als vehikel voor een intensieve samenwerking tussen overheid en een particuliere vereniging als De Hollandsche Molen. Deze aanpak is een voorbeeld voor publiek-private samenwerking in de toekomst binnen het erfgoed. En mede daarom zijn we ontzettend blij met de toekenning van 3,5 miljoen euro."

Beginnend molenaar **Vincent Mathlener** uit Kolham

*"Ik had niets met molens en dat bleef zo tot 2011."
Aan het woord is Vincent Mathlener (1976), sinds kort
molenaar op De Noordermolen (1805) te Noordbroek.
Herman Bink heeft daar een gesprek met hem terwijl
de molen draait.*

Wat is je eerste herinnering aan een molen? Vincent vertelt dat hij daar geen duidelijk beeld van heeft. "Molens maakten weinig indruk op me, zeg maar gewoon, er was sprake van desinteresse." Pas een aantal jaren terug veranderde dat. Het is dan 2015, het jaar van zijn eerste bewuste molenherinnering.

Op een dag is hij met zijn zoontje Patrick (2009) in Lauwersoog. Ze komen er langs de molen De Onderne-
ming in Vierhuizen. Daar gaan ze een kijkje nemen. Patrick is dolenthousiast, het maakt veel indruk op hem en na afloop zegt hij tegen zijn vader: "Pap, jij kunt ook molenaar worden." Maar Vincent heeft daar geen oren naar, geen interesse.

En toch...kort erna staat hij een tijdje te kijken naar een heel mooi tuinmolentje naast Stel's Meulen in Hark-
stede. Hij raakt er in gesprek met molenaar Gerrit Tamminga. Meegenomen foldermateriaal gooit hij thuis eerst aan de kant. Bij het opruimen later komt hij het weer tegen. Hij leest het door, wordt erdoor geboeid en zoekt op internet naar meer informatie. Zo groeit zijn belangstelling.

Molenvirus

Het dichtst bij zijn huis in Siddeburen staat de Groote Polder (molen) uit 1783 aan de Groenedijk in Slochteren. Molenaars op dat moment zijn Henk Klöpping en Lammert Groenewold. "Op 9 mei 2015 ging ik me daar aanmelden. Meer uit nieuwsgierigheid, want ik was nog niet eens echt geïnteresseerd om molenaar te worden. Eerst eens de kat uit de boom kijken," vertelt Vincent. 's Ochtends om half tien. Henk Klöpping is in de kap de vlag aan het hijsen. Die roept: 'Wat kom je doen?' 'Ik kom me aanmelden voor de opleiding.' 'Ik kom naar beneden.'

Dan volgt een gesprek dat uitloopt tot diep in de middag over onder ander wat er van je wordt verwacht, hoe steekt de opleiding in elkaar, enzovoorts enzovoorts. Vincent verzet er z'n andere afspraken voor. Het molenvirus heeft toegeslagen. Al snel volgt: 'Kom maar een dagje meedraaien.' (wat Klöpping nog steeds zegt tegen zijn aspirant leerlingen).

"En zo is 't gekomen," zegt Vincent. "Daar ben ik begonnen met de opleiding." Na het overlijden van Lammert Groenewold moet hij een andere lesmolen zoeken. Het wordt De Hoop (1839) in Garsthuizen. Bij molenaar Dick Wychgel gaat hij een half jaar in de leer.

Terzijde: terwijl de molen draait, onderbreekt de kersverse molenaar Vincent zo nu en dan ons gesprek om buiten aandachtig naar de wolkenlucht te kijken. Het is een beetje wonderlijk weer, het ene moment is er behoorlijk wat wind, het volgende moment is het windstil. Dan houdt het lawaai van het voortdurende gebonkel van de draaiende molen even op. Stilte, om een moment later weer op gang te komen. "Een 'zaam' in de wind," legt Vincent uit.

Examen doen

Garsthuizen is een half uur rijden van Siddeburen. Een pittig stukje rijden elke keer. En dat een half jaar lang. Intussen studeert hij ook op de theorie. Viel de opleiding mee of tegen? "Allebei een beetje. Het kost best veel tijd. De molen moet draaien op dagdelen: zaterdagochtend en/of -middag; zondagochtend en/of -middag. Ook de studie van de theorie en het wekelijkse huiswerk dat overhoord wordt. Maar na geslaagd te zijn wordt het makkelijker, dan kun je zelf meer je tijd indelen.

Inmiddels is Vincent geslaagd voor zijn landelijk examen, dat hij op 25 april deed op de Fraeylemamolen in Slochteren, ook wel Meneersmolen genoemd. En nu

is hij dus molenaar op De Noordermolen in Noordbroek. En dat doet hij vol overgave en met veel plezier.

Taxichauffeur

Wat doe je naast het werk als molenaar? "Ik ben taxichauffeur bij UVO in Uithuizermeeden. Dat is niet steeds zo geweest. Vanaf m'n 16e was ik namelijk leerling-drukker. Op m'n 19e slaagde ik voor grafisch technicus.

Het vak veranderde snel, handwerk werd steeds meer geautomatiseerd. Het werk werd steeds minder interessant. Met de financiële crisis kwam de klad erin. Ik werd wegbezuinigd, zat drie jaar werkeloos thuis. Veel gesolliciteerd. Uiteindelijk kreeg ik een baan als huismeester in het Martiniziekenhuis in Groningen. Dat was leuk werk (audiovisuele technische ondersteuning), maar na twee jaar moest ik ook daar weg wegens bezuiniging. Intussen kreeg ik de kans mijn grootrijbewijs te halen. Eén jaar op een vuilnisauto gewerkt, vies, goor werk. Kon er soms wel van overgeven. Maar nu werk ik al weer sinds april 2018 met plezier als taxichauffeur bij de UVO. Daarnaast is 'molenaar zijn' een perfecte bezigheid, waarbij ik veel meer fysiek bezig ben, want als molenaar moet je wel in een goede conditie zijn."

Tv-spotje

Kort na het behalen van het certificaat vraagt documentairemaakster Marleen Godlieb in opdracht van het

Gilde van Vrijwillige Molenaars afdeling Groningen en Erfgoedpartners aan Vincent, bij monde van Jan Kugel, of Vincent mee wil werken aan een tv-spotje om nieuwe molenaars te werven. Dat doet hij. Het wordt een bijzondere ervaring.

Opeens tot acteur gebombardeerd. Zijn gezicht geschminkt, dat mag niet glimmen. En een uur intensief werken voor een paar minuten film, die te zien is in de reclameblokken van RTV Noord kort voor en even na het Groninger Molenweekend. Al met al een leuke beleving. Hij krijgt er veel positieve reacties op. Mensen herkennen hem van tv. Last but not least: twee nieuwe leerlingen tonen interesse, één van de twee gaat zich aanmelden voor de opleiding tot vrijwillig molenaar. De opnames zijn gemaakt op de Entreprise te Kolham. Daar mocht hij meedraaien met de molenaars tijdens de opleiding, waar hij nu nog regelmatig te vinden is.

Genieten

"Als molenaar moet je wel fit zijn. En geen hoogtevrees hebben. Maar dan is het genieten, genieten van het draaien van de molen. Praktisch bezig zijn vind ik het leukst. En mensen rondleiden. Dan zet ik de molen stil en neem ze mee de kap in om van alles over de molen te vertellen."

En dit alles doet Vincent met passie, aangestoken door het molenvirus.

Promotiefilmpje

Zoals hierboven al te lezen is, werd voor de werving van molenaars in opdracht van het Gilde van vrijwillige molenaars afdeling Groningen en Erfgoedpartners door documentairemaakster Marleen Godlieb een speciaal wervingsspotje gemaakt.

DUNNING
MOLENBOUW
 ONDERHOUD • RESTAURATIE
 Provincialeweg 28 • Adorp • 050-3061221
 info@dunning-molenbouw.nl
 fax: 0598-450013
 06-51856323

www.dunning-molenbouw.nl

Wieringa molenbouwadvis

Geert Reindersstraat 20 • 9951 CC Winsum
 T (0595) 44 31 92 • M 06 55 80 85 93
 info@wieringamolenbouwadvis.nl

www.wieringamolenbouwadvis.nl

Koning
Molenzellen

- Nieuwe zeilen
- Reparaties
- Touwwerk
- Smeermiddelen
- En meer

Sipke Koning
 06-44003400

www.koning-molenzellen.nl

DISCUS
 UW HUISDIEREN SPECIAALZAAK
Ekkelkamp

- * Tropische vissen, aquariums en benodigdheden
- * Hengelsport en benodigdheden
- * Vogels, vissen en knaagdieren
- * Hondensport, dierbenodigdheden
- * Dierverzorging en -apotheek
- * Paarden- en veevoerders
- * Klompen en laarzen

Fa. Ekkelkamp
 Rijksstraatweg 135 Haren
 tel. 050-535 02 15

Het ambacht van molenaar: Sietse Pot

Afgelopen jaar werd met veel vreugde in de molenwereld gereageerd op het besluit van UNESCO om het molenaarsambacht op de lijst van immaterieel erfgoed te zetten. Maar alleen deze extra bescherming vanuit de internationale gemeenschap is niet voldoende om ook daadwerkelijk te zorgen voor meer aanwas van (vrijwillige) molenaars. Om er voor te zorgen dat nieuwe enthousiastelingen zich aan gaan melden voor de molenaarscursus hebben Erfgoedpartners, het Gilde van Vrijwillige Molenaars afdeling Groningen en enkele andere molenorganisaties een actie in gang gezet. Sietse Pot, molenaar van houtzaagmolen Fram in Woltersum, hebben we gevraagd om wat extra toelichting te geven.

Als je Sietse Pot (1967) vraagt hoe het gaat, dan krijg je als antwoord: "Veel voor weinig, nooit chagrijnig!" Het typeert deze karakteristieke molenaar die inmiddels al 35 jaar aan houtzaag-, koren- en pelmolen Fram in Woltersum is verbonden. "Ik ben opgegroeid in Woltersum en toen de restauratie van de molen in 1980 was afgerond, was ik vaak op de molen te vinden." Het duurde niet lang voor Sietse als vrijwilliger aan de slag ging op de molen en de fijne kneepjes van het vak van houtzager leerde hij van de inmiddels overleden molenaars Tom Krabbendam en Joop Dreise. "Het hele proces van zagen, zagen zetten en zagen slijpen is niet iets wat je zo maar even leert." Wie de Fram ooit heeft bezocht kan zich dat ook goed voorstellen. Het zaagproces is iets wat je voortdurend in de gaten moet houden. Zeker bij een zaagmolen zit een ongeluk in een klein hoekje, maar Sietse weet precies hoe hij om

moet gaan met de stoere industriemolen aan het Eemskanaal. Naast de fijne kneepjes van het vak die hij op de Fram heeft geleerd, heeft Sietse de opleiding tot vrijwillig molenaar gevolgd bij instructeur Dick Wijchgel op koren- en pelmolen De Hoop in Garsthuizen. In 1990 behaalde Sietse het getuigschrift vrijwillig molenaar.

Nieuwe mensen

In het dagelijks leven heeft Sietse samen met een compagnon een bedrijf dat pijpen levert voor scheepsbouw en industrie. Ook een bijzondere vorm van techniek, maar zodra het zaterdag is, kun je Sietse samen met enkele andere molenaars op de Fram vinden. Maar daarmee houdt de betrokkenheid van Sietse bij de molenwereld niet op. Hij is lid van de examencommissie van De Hollandsche Molen en daarnaast is Sietse penningmeester van het afdelingsbestuur van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Vooral in die laatste hoedanigheid maakt hij zich wel zorgen over de toekomst van de vrijwillige molenaars in Groningen en daarbuiten. "Op dit moment zijn er heel wat molenaars actief, maar daaronder is een grote groep oudere molenaars die tussen de vijf en tien jaar niet mee actief zullen zijn." Juist om het aanstaande vertrek van deze oude garde te kunnen ondervangen is de actie opgezet om nieuwe molenaars te werven. Acties in het verleden hebben vaak maar een handvol nieuwe molenaars opgeleverd, maar Sietse hoopt dat de korte film, die documentairemaakster Marleen Godlieb in opdracht van het Gilde en Erfgoedpartners maakte, meer nieuwe vrijwilligers op gaat leveren. "We

hopen op 20 of 30 nieuwe mensen” voegt Sietse enthousiast toe.

Sietse Pot draagt graag zijn steentje bij aan de opleiding van nieuwe vrijwillige molenaars. Vrijwel alle molenaars in opleiding uit de provincie Groningen (en ook van daarbuiten) komen bij Sietse en zijn collega's meer leren over het werken met een zaagmolen. Ooit telde de provincie Groningen tientallen zaagmolens, maar de Fram is de enige 'grote' zaagmolen die is overgebleven. In de provincie is verder nog een drietal kleine zaagmolens te vinden: de Bovenrijge in Ten Boer, de spinnenkopmolen van Wedderveer en De David in Openluchtmuseum Het Hoogeland in Warffum.

Bescherming

Als Sietse wordt gevraagd naar het feit dat het molenaarsambacht op de lijst van immaterieel erfgoed van UNESCO staat, dan vind hij dit vooral een bijzondere extra vorm van bescherming en ook zeker een leuke titel. Maar hij is zich er ook van bewust dat dit alleen niet voldoende is om het ambacht in stand te houden. Het bijzondere aan zijn werk op de Fram is ook dat hij echt nog het ambacht van houtzager uitoefent. “De opleiding tot vrijwillig molenaar is bedoeld om een molen te kunnen laten draaien, bij ons draaien de zagen vrijwel altijd mee en wordt er ook dus nog echt met de molen gewerkt.” Leuk om in dit verband op te merken, is dat Sietse ook nog eens lid is van het officiële Houtzagersgilde dat eens per jaar op een van de circa 25 zaagmolens in Nederland bij elkaar komt. Door onderlinge contacten probeert men op deze wijze het ambacht zo goed mogelijk in stand te houden.

Molen in bedrijf

En wat nou als er straks echt een grote groep mensen zich aan gaat melden om met de opleiding voor vrijwillig molenaar aan de slag te gaan? Volgens Sietse is het geen probleem om die groep goed te verspreiden over de molens in de provincie. Er zijn de nodige molenaars beschikbaar die naast de vaste groep instructeurs bereid zijn om leerlingen op de molen mee te laten lopen. “We hopen straks ook theorieavonden te kunnen houden voor wat grotere groepen cursisten.” En de rol van Sietse in dat geheel? Als je vol enthousiasme met de opleiding van start gaat, dan kom je hem ongetwijfeld meerdere keren tegen. De Fram in Woltersum, tegenwoordig eigendom van Stichting Het Groninger Landschap, is vrijwel elke zaterdagmiddag geopend en in bedrijf te zien. Bezoek is meer dan welkom om een kijkje te nemen. En naast een prachtige werkende en gerestaureerde molen word je ook nog eens getraakteerd op een prachtig uitzicht over het dorp Woltersum, het Eemskanaal en de omgeving zodra je de stelling van de molen betreedt.

Voor meer informatie over de opleiding tot vrijwillig molenaar:
Het Gilde van vrijwillige molenaars, afdeling Groningen (0595) 43 12 22
www.vrijwilligemolenaars.nl/het-gilde/afdelingen/groningen
of Erfgoedpartners (050) 313 00 52.

De Duitse molenaar

In het eerste nummer van de Zelfzwichter van dit jaar werd de Vlaamse molenaar voorgesteld. In dit nummer richten wij het vizier op onze oosterburen.

Voor we dit artikel beginnen, willen wij ons graag even voorstellen. Wij zijn Johann en Rolf Glazenburg. Zoals de achternaam al doet vermoeden, vader en zoon.

Vader Johann is 65 jaar, getrouwd en woont in Drieborg. Hij is sinds 2005 één van de drie vrijwillig molenaars op de korenmolen in Ditzum. Daarnaast is hij al een aantal jaren bestuurslid van de Mühlenvereinigung Niedersachsen-Bremen. In die hoedanigheid zet hij zich in voor toenadering en samenwerking tussen Duitse en Nederlandse organisaties.

Zoon Rolf is 41 jaar, getrouwd, heeft 3 kinderen en woont in Groningen. Hij is sinds 2005 vrijwillig molenaar op de korenmolen in Ditzum, net als zijn vader en is daarnaast sinds 2011 molenaar op De Helper aan het Paterswoldsemeer. Vanaf oktober 2015 is hij ook instructeur op Molen De Helper.

Mühlenvereinigung

Evenals in Nederland en de meeste landen om ons heen, hebben de historische molens, ongeacht of ze door wind of door water worden aangedreven, hun eigenlijke functie bijna allemaal verloren. De overgang van productiebedrijf naar bezoekersattractie is niet altijd en overal vlekkeloos verlopen. In veel gevallen heeft de molen deze overgang niet overleefd. In Duitsland heeft deze overgang geleidelijk aan plaatsgevonden: zo in de periode tussen 1900 en 1950.

Daarna groeide het besef, dat het laten vervallen en daarna afbreken van de molens gestopt zou moeten worden. In 1951 werd van overheidswege ingegrepen, met toen nog als onderliggend doel de molens te behouden voor de productie. In 1956 werd in Niedersachsen/Bremen de Mühlenvereinigung opgericht. Aanvankelijk als adviserende instantie voor de overheid voor het verstrekken van de onderhouds- en restauratiesubsidies. Daaruit, mede op basis van het inzicht, dat de historische molens geen toekomst zouden hebben als productiebedrijven, begon men met het opleiden van vrijwilligers, die bereid en in staat zouden zijn, een historische molen vakkundig te bedienen.

Opleiding tot vrijwillig molenaar

Een viertal –voormalige- beroepsmolenaars in Nedersaksen waren bereid een cursus op te zetten voor de opleiding tot vrijwillig molenaar. Inmiddels werd de opleiding tot beroepsmolenaar al niet meer gegeven.

In Nedersaksen is er voor gekozen de opleiding groepsgewijs op te zetten met ieder jaar een vaste startdatum en een gezamenlijk examen. In 160 lesuren en tegen een cursusbijdrage van € 360,-- worden de leerlingen in ruim negen maanden opgeleid met ongeveer dezelfde lesstof als in de Nederlandse opleiding. Het cursusbedrag wordt veelal betaald door de Mühlenverein uit de plaats waar de cursist vandaan komt en die aan de plaatselijke historische molen verbonden is. In Nedersaksen zijn op deze wijze al zo'n 400 vrijwillige molenaars opgeleid.

ROLF GLAZENBURG, JOHANN GLAZENBURG, RUDIGER HESSLING (VOORZITTER VAN DE MOLENVERENIGING NIEDERSACHSEN UND BREMEN) EN HERMAN OLTMANNS

Cursisten uit alle windstreken

Wij zijn ons molenavontuur begonnen in Leer, Logabirum (D). Na opgave voor de cursus 'Freiwillige Müller' van de Volkshochschule in Leer werden we in de nazomer van 2004 verwacht op de korenmolen van Jan Eiklenborg. Met ongeveer 14 personen begonnen we aan de cursus. Uit alle windstreken van Duitsland kwamen de cursisten. Enkel reisden dusdanig ver dat ze er voor kozen om in Leer een hotelovernachting te boeken, zodat ze vrijdagavond aan de theorieles konden deelnemen en de volgende zaterdag aan de praktijklessen. Hiermee werd voor ons duidelijk dat een cursus tot 'Freiwillige Müller' in Duitsland een zeldzaam fenomeen was. Wij hadden trouwens destijds, vreemd genoeg, geen idee van de cursus tot 'vrijwillig molenaar' in Nederland, dat kwam later pas.

Müllermeister

De Duitse cursus bestond uit een theorieles op vrijdagavond (weer, biotoop, et cetera) gevolgd door een hele zaterdag praktijkles op de molen in Logabirum of een excursie naar een andere molen. Dit om de twee

weken. In totaal bedroeg het aantal uren, besteed aan de cursus, ongeveer 160.

De instructeur, Jan Eiklenborg, is eigenaar van de instructiemolen. Hij is zelf Müllermeister en heeft het vak jarenlang professioneel bedreven op zijn eigen molen. Hij gaf alleen de praktijklessen op zaterdag en werd door meerdere vakspecialisten in de theorielessen op vrijdagavond ondersteund. Zo kwam er bijvoorbeeld een oude zeeman om les te geven in het onderwerp 'weer'.

Zelf nadenken

Omdat de instructeur zelf jarenlang korenmolenaar was, lag waarschijnlijk de nadruk van de cursus meer op het malen van graan en de verwerking ervan, dan in Nederland het geval is. Ik herinner me nog goed dat we (met z'n veertien!) al na enkele lessen druk aan het malen waren, zonder dat dit proces uitvoerig in een theorieles was beschreven. Ook hebben we tijdens de cursus meerdere maalgangen uit elkaar gehaald en stenen gebild. De heer Eiklenborg was duidelijk een man van de praktijk, maar stelde wel altijd de waarom-

vraag, gevolgd door de opmerking: "Wer es weiss, soll es nicht sagen! Lasst die Anderen auch mal nachdenken" om zo het zelf nadenken te stimuleren. Ook werden de machines en methodes om graan te reinigen en te verwerken veel meer besproken dan in de Nederlandse cursus. In Nederland zou men al snel verwijzen naar de cursus van het AKG voor deze stof.

Zelfkruier

Een ander duidelijk verschil is dat de instructiemolen een zelfzwichter is. In Nederland is dit niet toegestaan omdat de cursist veel ervaring op dient te doen met zeilen. Een ander opmerkelijk iets is dat de instructiemolen in Logabirum een zelfkruier is, zoals zoveel molens in Ost-Friesland. In Nederland een zeldzaamheid, zoals we weten. Het nodige kruien werd ons zo uit handen genomen wat erg handig is. De molen staat echter wel altijd met de kop vol op de wind, wat bij bijvoorbeeld windvlagen niet altijd wenselijk is. De noodzaak van een staart en bezetketting is er bij een zelfkruier niet. De term bezetketting kwam ik dan ook pas echt tegen toen ik aan de Nederlandse cursus begon.

Gemütlich

Als ik kort en bondig een verschil zou moeten noemen tussen de Duitse en de Nederlandse cursus zou ik de Nederlandse cursus meer technisch met meer diepgang willen noemen en de Duitse cursus iets oppervlakkiger en meer gefocust op de verwerking van graan met alle machinerie die daarvoor nodig was. De Duitse cursus hebben wij als zeer gezellig/'Gemütlich' onthouden. Omdat je de hele zaterdag met elkaar optrekt wordt er natuurlijk ook tijd vrij gemaakt om gezamenlijk te eten en 's middags nog "eine Tasse Tee mit Kuchen" te nuttigen. Ook bij een bezoek aan andere molens werd er altijd zeer goed voor de catering gezorgd en vaak zijn we uitgenodigd door deelnemende cursisten om in hun dorp/stad langs te komen om aan één of ander feest deel te nemen. Een erg gezellige tijd waar wij nog vaak aan terug denken.

Getuigschrift geen verplichting

Na ongeveer negen maanden kwam er helaas een einde aan de cursus en werd onze kennis getoetst in een examen. Dit examen bestond uit een schriftelijk examen van ongeveer één uur gevolgd door een klein praktijkexamen. Voor al deze examens was geen toelatingsexamen nodig, zoals we dit in Nederland kennen. Iedereen slaagde voor het examen. Tijdens de cursus maakten wij kennis met Herman Oltmanns. Hij was reeds vrijwillig molenaar (!) op de 'Galerieholländer' Mühle in Ditzum en volgde deze cursus om meer kennis op te doen over molens. Hij liet de korenmolen in Ditzum al vóór het volgen van de cursus geregeld draaien. In Nederland is het haast ondenkbaar dat

iemand zonder getuigschrift een molen laat draaien. In Duitsland is een dergelijk getuigschrift een pre, maar geen verplichting en bepaalt de eigenaar zelf of iemand de molen mag laten draaien. Ook is er geen verzekeringsmaatschappij in Duitsland die een dergelijk getuigschrift vereist zoals in Nederland wel het geval is. Herman kon wel wat versterking gebruiken in Ditzum en vroeg ons of wij wilden meedraaien in Ditzum. Sindsdien (zomer 2005) zijn wij het vaste molenaars-team in Ditzum.

Draaiende molen

Wij kunnen oprecht zeggen dat wij nieuw leven in de molen in Ditzum hebben geblazen. Dit komt ons inziens door de kennis die we hebben opgedaan in de cursus, de band die we met Herman al gedurende de cursus hadden opgebouwd en een flinke dosis enthousiasme dat we meebrachten naar Ditzum. We voorzagen al snel de molen van zeilklampen en hingen zelf de zeilen op. Deze lagen al jaren in de molen, maar waren nog nooit gebruikt. De vangbalk bleek ondertussen ook verrot en deze hebben wij naar eigen inzicht vervangen door een stalen buis. De molen werd weer maalvaardig gemaakt en toegankelijker voor de vele toeristen die Ditzum jaarlijks aandoen. Al vanaf 2006 werken wij met een rooster vanaf Pasen tot en met 3 oktober (Tag der Deutschen Einheit) met daarin vele zondagen waarop gedraaid wordt voor de prins en vijf à zes zondagen waarop bij voldoende wind gemalen wordt. Dit heeft er voor gezorgd dat de molen nu veel vaker draaiend te zien is en wij merken heel duidelijk dat alleen een draaiende molen bezoekers trekt. Onze activiteiten in de molen worden dusdanig door het bestuur van de molenvereniging gewaardeerd dat wij nu vaste leden zijn van het bestuur en bij alle bestuursvergaderingen aanwezig zijn.

Groot ledenbestand

Bij veel molens in Duitsland hoort vaak ook een 'Mühlenverein'. De molenvereniging is geen eigenaar van de molen, maar behoort zich wel in te spannen voor het laten draaien van de molen, randactiviteiten in en om de molen te organiseren en natuurlijk ook het behoud van de molen. De molenvereniging in Ditzum telt ongeveer 150 leden. Niet alleen Ditzumers zijn lid, maar ook vele toeristen die Ditzum jaarlijks aandoen zitten in het ledenbestand. De leden zijn een contributie verschuldigd aan de molenvereniging en er wordt ook entree geheven als men de molen wil bezichtigen. Dit zijn inkomsten voor de molenvereniging waarmee de lopende zaken en kleine tot middelgrote reparaties worden betaald. Bij grotere reparaties worden gesponsoord, subsidies aangevraagd en betaald de eigenaar, in dit geval de gemeente Jemgum, ook mee.

Molens zonder grenzen

In het recente verleden is toenadering gezocht vanuit de Mühlenvereinigung Niedersachsen-Bremen richting het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Dit is toen projectmatig opgezet en uitgevoerd onder de naam 'Molens zonder grenzen – Mühlen ohne Grenzen'. Het Groninger Molenhuis was hierbij zeer nauw betrokken.

In het kader van de doelstellingen van dit project zijn diverse contacten over en weer tot stand gekomen die nog steeds bestaan. Een belangrijke doelstelling was, en blijft, de toenadering tussen deze organisaties en hun leden in het belang van het behoud van het molenaarsvak, zij het op basis van vrijwilligheid.

Dit streven heeft een extra dimensie gekregen, nu het molenaarsvak op de internationale wereld erfgoedlijst van de UNESCO is geplaatst. Mede als gevolg hiervan zal de theorie van de Nederlandse opleiding –ook– in het Duits worden vertaald. Dit zal een belangrijke

bijdrage kunnen leveren aan het streven naar wederzijdse erkenning van de vrijwillige molenaarsopleiding en daarnaast zal deze vertaling belangrijke dienst doen in het mogelijk deze herfst al voorbereiden van een vrijwillige molenaarsopleiding voor heel Duitsland. Dan onder de vlag van de DGM (Deutsche Gesellschaft für Mühlenkunde und Mühlenerhaltung). Tot op heden zijn namelijk Nedersaksen en Bremen de enige deelstaten in Duitsland waar een opleiding tot vrijwillig molenaar gevolgd kan worden.

Museale molenvondst

In de rubriek Museale molenvondst deze keer een film uit het archief van het Gronings Audiovisueel Archief (GAVA) in Groningen. In deze film, vermoedelijk gemaakt begin jaren tachtig, figureert koren- en pelmolen De Jonge Hendrik in Den Andel en zijn (beroeps-)molenaar, Tiddo Muda.

Overige zaken en gebeurtenissen over en bij molens

ANDER MOLENNIEUWS

In memoriam: Joop Slump

Op 25 augustus overleed onverwacht Joop Slump, molenaar op de Eben Haëzer in Enumatil. Slump werd op 1 oktober 2012 lid van het Gilde van Vrijwillige Molenaars en deed op 3 mei 2014 toelatingsexamen op molen Germania in Thesinge. Op 8 oktober 2014 is Joop geslaagd voor zijn getuigschrift vrijwillige molenaar op molen Fram in Woltersum.

Wij wensen zijn familie veel sterkte bij het verwerken van dit verlies.

Nieuwe molenaar voor 't Witte Lam

Sinds zaterdag 9 juni 2018 heeft Molen 't Witte Lam te Zuidwolde weer een eigen vaste molenaar. Dick Zeeman, die in april 2018 slaagde voor het molenaarsexamen, tekende tijdens het Groninger Molenweekend het molenaarscontract samen met Stichting De Groninger Poldermolens, de eigenaar van de molen. De afgelopen jaren volgde Dick de opleiding tot vrijwillig molenaar op molen De Vier Winden in Pieterburen. Al tijdens zijn opleiding nam hij zich voor om in de toe-

komst molenaar te worden op 't Witte Lam, omdat in zijn ogen de molen te vaak, te lang stil stond. Kom gerust langs op de molen en volg de molenaar via www.molenaardick.nl.

Tevens werd er tijdens het Groninger Molenweekend stilgestaan bij de laatste restauratie van de molen, die mede mogelijk werd gemaakt door een grote donatie van de meervoudig gehandicapte Ruben. Ruben was ook aanwezig bij de ondertekening van het molenaarscontract en genoot zichtbaar van de draaiende molen. Als dank voor zijn donatie ontving Ruben een deel van de vervangen oude koningspil van de molen.

Oktobermaand Kindermaand

Oktober is de maand van de gratis kinderactiviteiten bij culturele instellingen in Groningen. Gratis workshops, dans, muziek, theater, knutselen en speurtochten voor kinderen van 4 tot en met 12 jaar. Ook molens doen mee. Kijk voor het programma op www.kindermaand.nl

HISTORISCHE RUBRIEK

Pelmolens in Groningen gebouwd tussen 1680 en 1856

Tekst en foto's: B.D. Poppen
Op verzoek van de redactie deze keer weer een bijdrage van de bekende 'molenhistoricus' Bob Poppen:

[Pelmolens-in-Groningen.pdf](#)

Meijers en molens deel twee

Tekst en foto's: I. Van der Honing

Van de hand van Van der Honing het tweede deel over molenaarsfamilie Meijer uit Appingedam.

In *de Zelfzwichter 2018.1* verscheen hierover al het eerste deel.

[Meijer en molens deel twee](#)

FOTO: JOLANDA KLEIJ

Deze rubriek gaat over timmeren, schilderen
en restaureren aan de Groninger molens

MOLENONDERHOUD

Regulier onderhoud, BRIM-/SIM-subsidie

Bij veel Groninger molens worden dit jaar schilderwerkzaamheden en herstel aan metsel- en voegwerk uitgevoerd. Deze werkzaamheden worden voor een groot deel uitgevoerd in het kader van regulier onderhoud (Brim 2013-2018).

www.cultureelerfgoed.nl.

Molenstichting Midden- en Oost-Groningen (MSMOG)

Poldermolen **De Noordermolen** (82) te Noordbroek

Bij de molen zijn schoonmaakwerkzaamheden uitgevoerd voor de benodigde schilderwerkzaamheden aan de staartconstructie en de kap van de molen. Het gevlucht wordt daarbij ook geschilderd.

Poldermolen **Westerse molen** (93) te Nieuw-Scheemda

Bij de Westerse molen werden de veldmuren opnieuw ingevoegd.

Poldermolen **De Dellen** (95) te Nieuw-Scheemda

De molen is geschilderd en daarbij zijn diverse houten onderdelen van het gevlucht, kluiten en hekstocken vernieuwd.

Poldermolen **Fraeylemamolen** (109) te Slochteren

De bestaande kruihaspel wordt vernieuwd omdat de munnik door houtrot was aangeast en is gebroken. Ook zal de molen een viertal nieuwe zeilen krijgen.

Poldermolen **De Groote Polder** (111) te Slochteren

De beide deelbare roeden zijn in het afgelopen voorjaar uit de askop van de molen genomen. Roedenleverancier, molenmaker Dunning uit Adorp, heeft voor de molen een stel nieuwe roeden gemaakt. Deze zijn op 18 april gestoken en voorzien van oudhollandse hekwerk. De Groote Polder is hiermee de eerste molen waar deelbare roeden inzaten voorzien van roeden uit een stuk. Deze lesmolen draait inmiddels weer veelvuldig zijn rondjes.

www.ms Mog.nl/

Poldermolen De Ruiten (113) te Slochteren
In het voorjaar is de korte spruit vervangen. Momenteel wordt er gewerkt om ook de binnenroede, geheel met een nieuw oudhollands gevluicht, te vervangen. Daarbij zal de molen voorzien worden van vier nieuwe zeilen.

Stichting De Groninger Poldermolens (SDGP)
Ook bij de achttien monumentale molens van de SDGP zijn veel onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd in het kader van de Brim (2013-2019). Door de bijzonder droogte van de afgelopen maanden moesten er veel wiggen opnieuw worden vastgezet, wielen gesteld en bovenassen naar voren gebracht.

Korenmolen Wilhelmina (087) te Noorderhoogebrug.
De onderbouw van de molen is geschilderd, daarbij is er aan de onderkant van de stelling aan het uiteinde van de regkraag een hemelwaterafvoer aangebracht. Daardoor zal er minder water op de onderbouw van de molen blijven staan. Ook het schilderwerk

van de molen boven de stelling is geheel bijgewerkt.

Bouw van een roede

Molenaar Ids H. Van der Honing uit Eenrum bezocht de afgelopen maanden regelmatig de werkplaats van molenbouwer Dunning in Adorp, waar volop gewerkt werd aan nieuwe roeden. In de vorige *Zelfzwichter* werd al een korte bijdrage van Van der Honing hierover opgenomen:

In 2017 kwamen defecten aan het licht bij een constructiewijze voor stalen roeden. Door de lengte van een complete roede was transport en dompelen in verzinkbaden een groot probleem. Een constructieve oplossing was het idee om de roede in het midden te delen. Na het verzinken en het transport naar de molen konden de roededelen tot een complete roede worden samengevoegd. Hierna volgde het bevestigen van de roede in de askop. Het idee van in het midden gedeelde roeden was leuk maar op den duur bleken de bevestigingen met bouten en moeren defecten te vertonen. De angst voor

roedebreuk in de askop zorgde bij een vijftigtal Nederlandse molens voor de vraag naar nieuwe roeden. Plotseling waren er in 2017 meer dan 100 nieuwe roeden nodig. Voor 2018 spreken we van het 'Jaar van de roede'.

In deze *Zelfzwichter* vindt u het volledige artikel, zoals wij in bovengenoemd nummer al beloofden.

<http://erfgoedpartners.nl/wp-content/uploads/2018/08/Roede-HW.docx>

MET DANK AAN ANNE WIERINGA,
MOLENBOUWADVIES

Tekst: Thea Pol
Foto: Kalyani Bergen

Even voorstellen: Gitta op den Akker

In januari 2017 is Gitta op den Akker (1962) als freelancer het team van Erfgoedpartners komen versterken. Zij is voor Erfgoedpartners actief op meerdere erfgoedterreinen zoals het groene- en agrarisch erfgoed. Voor de molenwereld in Groningen is zij contactpersoon voor de moleneigenaren met betrekking tot beleid en instandhouding en zit zij namens Erfgoedpartners in de Adviesraad van De Hollandsche Molen.

Het afgelopen jaar zat Gitta het platform moleneigenaren voor, voerde zij gesprekken over de molenbiotoop, had zij contact met het Gilde van Vrijwillige Molenaars afdeling Groningen over onder andere het laten maken van een wervingsfilmpje en is zij projectleider van 'Ken je eigen Groninger molen', waarin vrijwilligers en bouwhistorici de bouwgeschiedenis van hun molen inventariseren.

Het viel Gitta op dat het molenerfgoed – molens zijn beeldbepalend in het landschap - in

stand wordt gehouden door betrokken vrijwilligers. Het probleem is echter: hoe houd je voldoende vrijwilligers. "Dat geldt overigens ook voor ander erfgoed. Het probleem komt waarschijnlijk mede door de vergrijzing en doordat mensen zich liever niet meer voor lange(re) tijd verbinden aan een organisatie. Vooral voor molens is de afhankelijkheid van vrijwilligers lastig, je vraagt namelijk wel veel van ze. Je kunt niet zeggen 'ik draai een jaartje mee op de molen'. Alleen al de opleiding tot vrijwillig molenaar kost gemiddeld anderhalf tot twee jaar. Molenaars zijn gericht op techniek, je hebt mensen nodig die daarin zijn geïnteresseerd."

Gitta houdt zich ondermeer bezig met de vraag hoe je molens aantrekkelijk kunt maken voor bijvoorbeeld toeristen of de mensen die in de buurt van de molen wonen (het dorp). "Het is een wereldje op zich. Mensen met een brede blik zijn van belang: waar kunnen wij als molenorganisatie bij aanhaken? Ik zie daarvoor wel mogelijkheden en verbanden. Denk aan Maand van de Geschiedenis en Oktobermaand Kindermaand. Er is veel mogelijk."

Gitta is geen onbekende in de Groningse erfgoedwereld. Zo was zij van 2013 tot en met 2015 directeur van Museum Nienoord in Leek. Namens Erfgoedpartners vervulde ze het projectleiderschap van 'Boerderij in beeld' en 'Ken je eigen Groninger molen'. Gitta volgde na haar doctoraaldiploma in de Theaterwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam de post hbo-opleiding Bouwhistorie en Restauratie aan de Hogeschool Utrecht.

Gitta is vanaf 1 september 2018 één dag in de week, doorgaans op donderdag, te vinden op het bureau van Erfgoedpartners. Zij is bereikbaar via opdenakker@erfgoedpartners.nl.

MOLENSTEENMAKERIJ

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen, maaltechnisch advies.

Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.

Restauratie van stenen en maalstoelen.

Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.

Kneus- en scherphamers.

www.molenstenen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland

Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86

E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwemeel
- viergranenmeel
- pannenkookmeel
- boekweitmeel

Openingstijden:

Donderdag en vrijdag 10.00-17.00 uur

Zaterdag 10.00-16.00 uur

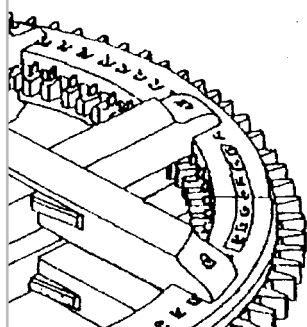
Molenaar J.J. Pot

Telefoon (0598) 39 49 53

Aannemers-Restauratie &
Molenmakersbedrijf
Molema
V.O.F.

Provincialeweg 4a, 9677 TW Heiligerlee. +0031(0)597 - 591660
info@molemavof.nl www.molemavof.nl

Het Groninger Landschap

Steun de molens van Het Groninger Landschap
Word Donateur

www.groningerlandschap.nl of bel: 050 - 313 59 01

Overige zaken en gebeurtenissen over en bij molens

GRONINGER MOLENWERELD

Tekst: Reint Huizenga, voorzitter MSMOG

Foto's: Willem van Karsen

Officiële opening van het Ommetje Westerse Molen te Nieuw-Scheemda

Na een redelijke lange voorbereiding werd op 25 mei 2018 het 'Ommetje Westerse Molen' officieel geopend door mevrouw Laura Broekhuizen-Smit, loco-burgemeester van de gemeente Oldambt en de heer Geert Jan ten Brink, dijkgraaf van het waterschap Hunze en Aa's, in aanwezigheid van een groot aantal genodigden.

Het creëren van ommetjes met als middelpunt een molen is in Nederland, en dan vooral in Groningen, een unieke gebeurtenis. De MSMOG beheert in totaal twaalf (tien grote en twee kleine) molens en heeft als doel dit cultureel erfgoed draaiende te houden en te conserveren voor de toekomst. Eén van de mogelijkheden om dit doel te bereiken is het opzetten van ommetjes of fietstochten om molens. Hiervoor is overleg met de Verenigingen van Dorpsbelangen, landeigenaren, aanwonenden, Staatsbosbeheer, Waterschappen en het Routebureau Groningen (Landschapsbeheer Groningen) noodzakelijk. Een Ommetje moet aan een aantal eisen voldoen. Zo moeten in de route plekken ('stationnetjes') zijn opgenomen waar de wandelaars uitleg of een versnapering kunnen krijgen. Vaak is een bijkomend doel dat een (geïsoleerd) dorp meer aandacht krijgt, iets dat door de overheid omarmd wordt. Ook is er een folder met de stationnetjes en routebeschrijvingen. Een Ommetje kan in groepsverband worden gelopen maar ook individueel. In het laatste geval kan niet de garantie worden gegeven dat alle stationnetjes geopend zijn.

Na enige inleidende woorden door de voorzitter van de MSMOG, loco-burgemeester en dijkgraaf werd onder mooie omstandigheden het Ommetje van 7,5 kilometer gelopen. In het Ommetje rond de Westerse molen zijn een viertal stationnetjes (galerie Waarkunst, NH kerk Nieuw-Scheemda, Westerse Molen en fruitbedrijf Bosschaart) opgenomen waar informatie gegeven wordt en/of iets genuttigd kan worden. De officiële opening werd afgesloten met een hapje en een drankje bij galerie Waarkunst, waar ook gelegenheid is tot parkeren.

Momenteel is de MSMOG bezig met de ontwikkeling van het Ommetje Windlust te Overschild dat door het Routebureau uitgezet wordt en bijna klaar is. Verder staan op stapel de Ommetjes te Noordbroek en Kolham. Ook zal in de nabije toekomst gewerkt worden aan fietsroutes rond de molens.

Door Willem van Karssen, vrijwillig fotograaf bij onze stichting is een korte documentaire gemaakt over de opening: <https://www.youtube.com/watch?v=jbTTOiA6lc0>

Molengidsen

Op zaterdag 16 juni 2018 werden in de Molenschuur van de MSMOG te Noordbroek zes certificaten uitgereikt voor het met succes behalen van de cursus Molengids. De cursus werd gegeven door docent Tom Heyne van Erfgoedpartners, geassisteerd door molenaar Arjen Strijkstra voor meer praktische zaken aangaande de molens. Voorafgaande aan de uitreiking moesten de aspirant-molengidsen eerst hun werkstuk presenteren, hetgeen hun prima afging.

De taak van een vrijwillige molengids is het assisteren van een molenaar, voorlichting geven bij of buiten een molen, bijvoorbeeld op scholen, (mede-) activiteiten organiseren

bij de molens en eventueel zitting nemen in een commissie van de MSMOG. Ook kan een molengids participeren in een project van de MSMOG om de molens onder aandacht van de bevolking te brengen. Hierbij valt te denken aan het creëren van Ommetjes (wandelingen van 7-8 kilometer) of het opzetten van fietstochten rond een molen of assisteren bij culturele historische evenementen bij één van de molens van de MSMOG. De MSMOG heeft momenteel twee actieve molengidsen in dienst en is erg blij met deze uitbreiding. Echter, zijn er nog steeds te weinig en het streven is om circa vijftien actieve molengidsen in dienst te hebben om zijn tien polder- en korenmolens met molenaars te kunnen ondersteunen. Belangstellenden kunnen zich aanmelden via secretaris@msmog.nl of kijk op www.msmog.nl.

Op bijgaande foto staan de trotse nieuwe MSMOG molengidsen, geflankeerd door de docenten en bestuurslid MSMOG.

Voorste rij van links naar rechts: Taeke Overdijk, Esmeralda Smith, Janneke Hetebrij, Annet Brinkgreve en Lo Meijerhof, achterste rij rechts: Johan Koster, docent Tom Heyne (tweede van rechts en Arjen Strijkstra (derde van rechts). Achterste rij links staat MSMOG bestuurslid Bert Steenhuizen.

Molens Westerwolde

In opdracht van de (nieuwe) gemeente Westerwolde is ter gelegenheid van het Groninger Molenweekend door een ambtenaar met een drone een promotiefilmpje gemaakt van enkele molens in de gemeente. Het resultaat mag gezien worden!

<https://vimeo.com/276019601>

